

**PAREIGA SUPRASTI –
TEISĖ ŽINOTI**

**AUTORIŲ TEISIŲ GIDAS
BIBLIOTEKOMS**

METODINĖ PRIEMONĖ

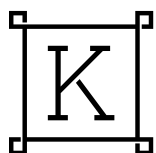
2025

AVBA

APSKRIČIŲ VIEŠŲJŲ
BIBLIOTEKŲ ASOCIACIJA

Projektą iš dalies finansuoja:

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Parengta remiantis lektorių prof. Ramūno Birštono, Dovilės Platakytės, Rūtos Latinytės, Radvilės Bieliauskienės, Dalios Balčytytės mokymų medžiaga Apskričių viešųjų bibliotekų asociacijos (AVBA) projekte „Pareiga suprasti – teisė naudoti: Lietuvos bibliotekų specialistų kvalifikacijos stiprinimas autorių ir gretutinių teisių srityje“.

Sudarytojai: Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė, Dalia Balčytytė, Rasa Brazaitienė, Milda Daugintienė, Jolita Rimeikienė.
Korektorė Vilija Stokienė.

TURINYS

IŽANGA / 5

I. PAGRINDINIAI AUTORIŲ TEISIŲ PRINCIPAI IR SĄVOKOS / 6

1. Kas yra autorių teisės? / 6
2. Autorių teisių saugomi kūriniai / 6
3. Autorių teisių išimtys / 7
4. Autorių teisių išimtys žmonėms su negalia, 25 straipsnio taikymas / 8

II. DI SUKURTŲ KŪRINIŲ ŽENKLINIMAS / 10

III. AUTORIŲ KŪRINIŲ NAUDOJIMAS BIBLIOTEKŲ VEIKLOJE / 12

1. Autorių teisių svarba ir atsakomybė / 12
2. Autorių kūrinių naudojimas / 12
3. Specifinės išimtys bibliotekų veiklai / 13

IV. KOMUNIKACIJA APIE AUTORIŲ TEISES / 14

1. Komunikacijos tikslai, priemonės ir būdai / 14
2. Plagijavimas / 14
3. Citavimas / 14
4. Atsakomybė / 14

V. PRIEDAI/ 16

1. Bibliotekų iniciatyvos autorių teisių tema / 16
2. Plakatai / 17

Image by Freepik

ĮŽANGA

Autorių ir gretutinių teisių apsauga – viena svarbiausių intelektinės nuosavybės teisės sričių, kurios aktualumas XXI a. skaitmeninėje visuomenėje nuolat auga. Visuomenei vis intensyviau pereinant prie skaitmeninių kultūros turinio formų, bibliotekos tampa ne tik informacijos prieigos taškais, bet ir aktyviais kultūros tarpininkais, kurie padeda vartotojams orientuotis teisėtumo, prieigos ir atsakomybės lauke. Šios institucijos prisiima atsakomybę užtikrinti, kad skleidžiama informacija bei teikiamos paslaugos atitiktų galiojančius autorių teisių reikalavimus ir kultūrinės etikos principus.

Šis interaktyvus įrankis – Apskričių viešųjų bibliotekų asociacijos įgyvendinto projekto „Pareiga suprasti – teisė naudoti: Lietuvos bibliotekų specialistų kvalifikacijos stiprinimas autorių ir gretutinių teisių srityje“ rezultatas, kuriuo siekiama pasidalinti įgytomis žiniomis ir patirtimi, aktualizuoti ir vizualiai pateikti svarbiausius autorių teisių bibliotekose principus.

Priemonė skirta bibliotekų darbuotojams, komunikacijos specialistams, renginių organizatoriams. Čia rasite pagrindinę informaciją apie autorių teises bibliotekose, išvalgas ir pavyzdžius, kaip komunikuoti visuomenei apie autorių teises.

I. PAGRINDINIAI AUTORIŲ TEISIŲ

1. PRINCIPAI IR SĄVOKOS

1. Kas yra autorių teisės?

Autorių teisės saugo fizinių asmenų teises į jų sukurtus originalius kūrinius. Lietuvoje pagrindinis šias teises reglamentuojantis teisės aktas yra Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (toliau – Autorių teisių įstatymas, ATGTĮ), tačiau autorių teises reguliuoja įstatymų visuma – su autorių teise susijusių punktų yra ir civiliniame kodekse, ir baudžiamajame kodekse, ir administraciniame kodekse.

Svarbu paminėti, kad autorių teisių reguliavimas įvairiose šalyse skiriasi. Nors Europos Sąjungoje dauguma klausimų yra suvienodinta, tam tikri skirtumai tarp valstybių vis tiek išlieka.

Autoriumi laikomas fizinis asmuo, sukūręs originalų kūrinį. Jei kūrinį sukūrė keli asmenys, jie laikomi bendraautoriais. Juridinis asmuo ar dirbtinio intelekto programa autoriumi būti negali. Autoriaus teisės į kūrinį atsiranda nuo jo sukūrimo momento.

Autorių teisės skirstomos į turtines ir neturtines:

■ Turtinės teisės susijusios su kūrinio naudojimu ir komercializavimu – teisė atgaminti, platinti, viešai rodyti ir pan. Šios teisės gali būti perleidžiamos arba suteikiamos naudotis licencijos pagrindu. Lietuvoje autoriaus turtinės teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, nepaisant kūrinio teisėto viešo paskelbimo datos.

■ Neturtinės teisės – tai autorystės, autoriaus vardo ir kūrinio neliečiamybės teisės. Jos visada priklauso tik autoriui, nėra perleidžiamos ir saugomos neterminuotai.

2. Autorių teisių saugomi kūriniai

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Ketvirtajame straipsnyje įvardinami autorių teisių objektai. Autorių teisių objektai – originalūs literatūros, mokslo ir meno kūriniai, kurie yra kokia nors objektyvia forma išreikštas kūrybinės veiklos rezultatas. Tai reiškia, kad idėjos, kurios nebuvo išreikštos tam tikra forma, nėra saugomos.

Autorių teisių objektai:

- 1) knygos, brošiūros, straipsniai, dienoraščiai ir kiti literatūros kūriniai, išreikšti bet kokia forma, įskaitant elektroninę, taip pat kompiuterių programas;
- 2) kalbos, paskaitos, pamokslai ir kiti žodiniai kūriniai;
- 3) rašytiniai ir žodiniai mokslo kūriniai (mokslinės paskaitos, studijos, monografijos, išvados, mokslo projektai ir projektinė dokumentacija bei kiti mokslo kūriniai);
- 4) dramos, muzikiniai dramos, pantomimos, choreografijos ir kiti atlikti scenoje skirti kūriniai ir režisuoti spektakliai, taip pat scenarijai ir scenarijų planai;
- 5) muzikos kūriniai su tekstu arba be teksto;
- 6) audiovizualiniai kūriniai (kino filmai, televizijos filmai, televizijos laidos, videofilmai, diafilmai ir kiti kinematografinėmis priemonėmis išreikšti kūriniai), radijo laidos;
- 7) skulptūros, tapybos bei grafikos kūriniai, monumentalioji dekoratyvinė dailė, kiti dailės kūriniai, taip pat scenografijos kūriniai;
- 8) fotografijos kūriniai ir kiti fotografijai

- analogiškais būdais sukurti kūriniai;
- 9) architektūros kūriniai (pastatų ir kitų statinių projektai, brėžiniai, eskizai ir modeliai, taip pat pastatai ir kiti statiniai);
- 10) taikomosios dailės kūriniai;
- 11) iliustracijos, žemėlapiai, planai, sodų ir parkų projektai, eskizai ir trimačiai kūriniai, susiję su geografijos, topografijos ar tikslųjų mokslų sritimis;
- 12) kiti kūriniai.

Be to, autorių teisių objektais laikomi:

- 1) išvestiniai kūriniai, sukurti pasinaudojus kitais literatūros, mokslo ir meno kūriniiais (vertimai, inscenizacijos, adaptacijos, anotacijos, referatai, apžvalgos, muzikinės aranžuotės, statinės ir interaktyvios interneto svetainės ir kiti išvestiniai kūriniai);
- 2) kūrinių rinkiniai ar duomenų rinkiniai, duomenų bazės (išreikštos techninėmis priemonėmis skaityti pritaikyta ar kita forma), kurie dėl turinio parinkimo ar išdėstymo yra autoriaus intelektualinės kūrybos rezultatas;
- 3) teisės aktų, oficialių administracinio, teisinio ar norminio pobūdžio dokumentų, nurodytų Autorių teisių įstatymo 5 straipsnio 2 punkte, neoficialūs vertimai.
- 4) autorių teisės išvestiniams kūriniams ir rinkiniams taikomos nepažeidžiant autorių teisių į kūrinių ar kūrinius, kurių pagrindu buvo sukurtas išvestinis kūrinys arba sudarytas rinkinys, bet netaikomos duomenims ar medžiagai, nesantiems autorių teisių objektais, iš kurių sudaryta duomenų bazė.

Informacijos šaltiniai:

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)

3. Autorių teisių išimtis

Bibliotekų darbuotojai profesinėje veikloje turi įvertinti Autorių teisių įstatymo teikiamas galimybes. Nors šio įstatymo pagrindinis tikslas yra autorių teisių apsauga, jame taip pat įtvirtintos išimties, skirtos suderinti autorių ir naudotojų (fizinių ir juridinių asmenų) interesus. Todėl išsamus pagrindinių įstatymo nuostatų išmanymas sudaro prielaidas tinkamai taikyti tiek įstatyme nustatytas teises, tiek ir jame numatytas išimtis.

Bibliotekų veikloje remiamasi pagrindine Autorių teisių įstatymo nuostata, kad kiekvienas autorius turi nuosavybės teisę bei turtines ir neturtines teises, kurios galioja visą jo gyvenimą ir dar 70 metų po jo mirties (paveldimos tik turtinės teisės). Tad norinti bet koku būdu naudoti kūrinių (atgaminti; išleisti; versti; perdirbti (adaptuoti, aranžuoti, inscenizuoti ir kt.); platinti; viešai rodyti; viešai atlikti; viešai skelbti (transliuoti, retransliuoti, padaryti prieinamu internete; įrašyti), būtina gauti autoriaus leidimą (pasirašyti sutartis, gauti licencijas).

Kartais galima pasinaudoti tais kūriniiais, kurių nesaugo Autorių teisių įstatymas. Tai – folkloro kūriniai, kūriniai, kurių autorių teisių galiojimas pasibaigęs (įvertinę ir bendraautorių, vertėjų ar iliustruotojų teises).

Svarbu žinoti ir išimtis, kurias suteikia įstatymas (jos pateikiamos Ketvirtajame įstatymo skirsnyje).

Be kūrinio autoriaus arba kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo **leidžiama:**

■ Atgaminti asmeniniais tikslais reprografijos būdu (bet koku fotokopijavimo būdu ar naudojant kitus panašaus pobūdžio procesus, kai atgaminama popieriuje ar kitoje panašioje laikmenoje) teisėtai išleista straipsnį ar kitą trumpą kūrinių arba trumpą rašytinio kūrinio ištrauką su iliustracijomis ar be jų, kai atgaminama nekomerciniais tikslais (20¹ straipsnis).

■ Nurodžius, jei tai įmanoma, naudojamą šaltinį ir autoriaus vardą, atgaminti, išleisti ir viešai skelbti (įskaitant padarymą viešai prieinamos kompiuterių tinklais) nedidelę teisėtai išleisto ar viešai paskelbto literatūros ir mokslo kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą kaip citatą (pvz., kritikos ar apžvalgos tikslais) kitame kūrinio, jeigu toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto (21 straipsnis).

■ Panaudoti kūrinių karikatūrai, parodijai ar pastišui sukurti (21¹ straipsnis).

■ Naudoti kūrinius, esančius bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, nekomerciniais mokslinių tyrimų ar

asmeninių studijų tikslais juos padarant viešai prieinamus kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose, jeigu kūrinio nėra viešojoje prekyboje ir autorių teisių subjektai nėra uždraudę tokio kūrinių panaudojimo (22 straipsnis).

■ Nurodžius, jeigu tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą, kultūros paveldo įstaigoms ar jų vardu ir atsakomybe veikiantiems tretiesiems ar kitiems asmenims leidžiama atgaminti jų fonduose ir kolekcijose nuolat esančius kūrinius bet koku formatu ar bet kokioje laikmenoje tokių kūrinių išsaugojimo tikslais ir tiek, kiek tai būtina jiems išsaugoti (23 straipsnis).

Praktiniai patarimai:

■ Žinoti pagrindines įstatymines nuostatas ir sąlygas, įvertinti rizikas.

■ Rinktis kūrinius, kurie nesaugomi autorių teisių arba teisės jau yra pasibaigusios.

■ Kreiptis į autorius, kolektyvinio reguliavimo organizacijas (LATGA, AGATA) leidimų.

■ Pasirašyti sutartis su autoriais.

■ Pasinaudoti išimtimis.

Informacijos šaltiniai:

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo komentaras / Ramūnas Birštonas, Jūratė Liauksminaitė, Vytautas Mizaras. – Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2024. – 582, [1] p.

4. Autorių teisių išimties žmonėms su negalia, 25 straipsnio taikymas

Be autoriaus leidimo ir be autorinio atlyginimo leidžiama naudoti kūrinius žmonėms su negalia skirtingais būdais, kai vykdomos tam tikros sąlygos:

■ Svarbu, kad naudojimas būtų nekomercinis ir kad galėtų naudotis tik žmonės su negalia.

■ Kūrinius galima atgaminti (kopijuoti), leisti (pvz., spaudai) ir viešai skelbti tokiais formatais, kuriais žmonės, negalintys skaityti įprastai, gali juos naudoti; pavyzdžiui – Brailio

raštu, garsiniu formatu, kitais skaitmeniniais prieinamais formatais.

■ Taip pat suteikiama teisė adaptuoti kūrinius intelekto ar skaitymo sutrikimų turintiems žmonėms: parengti tekstą lengvai suprantama kalba, kad būtų suprantamesnis.

Kodėl 25 straipsnis (toliau – 25 str.) yra svarbus

1. Prieinamumas žmonėms su negalia

Ši nuostata padeda užtikrinti, kad turintieji negalią (pvz., regos ar skaitymo sutrikimą) galėtų naudotis kultūros kūrinių – knygomis, teksta – nepriklausomai nuo to, ar autoriai už tai gauna atlygį. Tai labai svarbu socialinei įtraukčiai.

2. Autorinių teisių išimtis

Įprastai, norint naudoti kokį nors kūrinių (kopijuoti, adaptuoti, viešai skelbti), reikia gauti autoriaus leidimą ir dažnai mokėti autorinį atlyginimą. Šiuo atveju yra išimtis: naudojimas žmonėms su negalia yra teisėtas net be leidimo ir be atlygio, jei laikomasi išimties taisyklių.

3. Ribojimai, kad nebūtų piktnaudžiaujama

Įstatymas numato aiškias ribas: kūriniai negali būti naudojami komerciniais tikslais ar viešai prieinami. Turi būti užtikrinta, kad prieigą prie šių kūrinių turėtų tik žmonės su negalia. Tai apsaugo autorių teisėtus interesus ir mažina galimą neteisėtą naudojimą.

4. Adaptacijos galimybė

Leisti ne tik rengimą prieinamu formatu, bet ir adaptaciją yra labai svarbu, nes ne visi žmonės gali skaityti įprastą spausdintą tekstą. Supaprastinimas, teksto parengimas lengvai suprantama kalba padaro kūrinius prieinamesnius žmonėms su intelekto negalia.

Praktiniai patarimai:

■ 25 str. leidžia be autoriaus leidimo bei be autorinio atlyginimo atgaminti, adaptuoti, leisti ir viešai skelbti kūrinius prieinamais formatais. Svarbu užtikrinti, kad prieigą turėtų tik žmonės, negalintys skaityti įprasto spausdinto teksto.

■ Jei esate viešosios bibliotekos darbuotojas, verta aiškiai identifikuoti, kam teikiate prieinamo formato leidinius ir užtikrinti, kad naudotojų grupė atitiktų 25 str. sąlygas. Svarbu nepamiršti, kad naudojimo tikslas turi būti nekomercinis.

■ Kai vartotojas prašo prieinamo formato leidinio, kuris parengtas remiantis 25 str. išimtimi, paaiškinkite, kad šie leidiniai išduodami pagal 25 str. išimtį ir skirti tik žmonėms, negalintiems skaityti įprasto spausdinto teksto.

■ Sukurkite aiškias taisykles bibliotekoje, kad kiekvienam darbuotojui būtų aišku, ką atsakyti vartotojui, neturinčiam minėtos negalios, kai jis sako – „O kodėl aš negaliu skaityti garsinių knygų?“

■ Kada NEREKOMENDUOJAMA taikyti 25 str. ir į ką atkreipti dėmesį. Jei prieinamo formato leidinys yra skirtas plačiajai visuomenei ar išleistas komercinių leidyklų (o ne tik žmonėms, negalintiems skaityti įprastai), 25 str. netaikomas. Tokiu atveju reikėtų gauti teisių turėtojo leidimą ar įsigyti šį leidinį pagal licencinę sutartį, kad galėtumėte jį išduoti visiems vartotojams.

■ Tapkite Lietuvos audiosensorinės bibliotekos valdomos virtualios bibliotekos ELVIS administratoriais. Tokiu atveju jūs gaunate prieigą prie prieinamo formato leidinių išdavimo modulio ir jums bus suteiktos konsultacijos, kaip aptarnauti vartotojus, negalinčius skaityti įprastai.

Informacijos šaltiniai:

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas. 25 straipsnis.
Kūrinių ar kitų objektų panaudojimas neįgaliesiems skirtais būdais.

II. DI SUKURTŲ KŪRINIŲ ŽENKLINIMAS

Kada kūrinį laikyti sukurtu DI?

- Jis generuotas naudojant DI įrankius (tekstas, vaizdas, garsas ir kt.).
- DI atliko esminę kūrybinę dalį, o žmogaus indėlis minimalus.
- Turinio negalima aiškiai priskirti žmogaus autorystei.

Kodėl reikia ženklavimo?

- Skaitytojui būtina žinoti kūrinio kilmę.
- Didina skaidrumą ir pasitikėjimą biblioteka.
- Padeda aiškiai atskirti autorystės ir teisių ribas.

Kaip ženklinti DI sukurtus kūrinius?

Rekomenduojami priedais:

- Sukurta dirbtinio intelekto įrankiu.
- Tekstas/vaizdas sukurtas naudojant DI (įrankis: _____).
- Turinys iš dalies sukurtas naudojant DI.

Kur dėti ženklavimą?

- Skaitmeniniuose dokumentuose – tituliname lape, parašėje arba anotacijoje.
- Fizinėse laikmenose – ant viršelio ar ekspozicijos lentelėje.
- Internetiniuose įrašuose – apraše ar metaduomenyse.

Jei DI panaudotas tik pagalbai

Kai DI naudotas korektūrai, vertimui, santraukai ar stiliaus pataisymams, rekomenduojama žyma:

Rengiant tekstą pasitelkta DI pagalba (redagavimui/santraukai/vertimui).

Autorių teisės ir atsakomybė

■ Autorius, pasitelkęs generatyvinio DI įrankius, yra atsakingas už savo kūrinio autorystę. Autoriai yra visiškai atsakingi už savo rankraščio turinį, net ir už tas jo dalis, kurios buvo sukurtos DI įrankiu, ir todėl yra atsakingi už bent kokius publikavimo etikos pažeidimus.

■ Už turinio teisėtumą ir tikslumą atsako žmogus, pateikęs kūrinį.

■ Teisės aktai nenustato aiškos pareigos koku nors būdu žymėti DI sukurtų rezultatų statusą autorių teisių požiūriu.

■ DI neturi būti nurodomas kaip *autorius* ar *bendraautorius*.

■ Jei DI įrankio išvestis turi licencijos ribojimų, juos būtina nurodyti.

Praktiniai patarimai

■ Kilus abejonių – pasitikslinkite, ar turinys sukurtas DI.

■ Nenaudokite DI sukurtų iliustracijų kaip autentiškų informacijos šaltinių be žymos.

■ Kataloguose taikykite vienodą žymėjimo praktiką.

■ Užtikrinkite, kad DI žyma būtų ir rinkinių metaduomenyse.

■ Edukacijose aiškinkite skirtumą tarp žmogaus ir DI kūrybos.

■ Ši sritis nuolat keičiasi. Būkite pasiruošę peržiūrėti ir atnaujinti ženklavimo praktiką, atsiradus naujiems tarptautiniams standartams.

Informacijos šaltiniai:

Šiuo metu privalomas ir išsamus DI sukurto turinio ženklavimas Lietuvoje bus reguliuojamas ES Dirbtinio intelekto Akto nuostatomis, kurios įsigalios 2026 m. rugpjūčio mėn. Iki tol galioja bendrieji teisės aktai, reikalaujantys neklaidinti vartotojų.

ES Dirbtinio intelekto Aktas

Dėl dirbtinio intelekto technologijų naudojimo viešajame sektoriuje principų

Dirbtinio intelekto etiško naudojimo mokslo ir studijų procese gairės, patvirtintos Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus 2024 m. balandžio 29 d.

IFLA. (2023). Artificial intelligence in libraries: A guideline. International Federation of Library Associations and Institutions.

UNESCO. (2022). Recommendation on the ethics of artificial intelligence. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

III. AUTORIŲ KŪRINIŲ NAUDOJIMAS

BIBLIOTEKŲ VEIKLOJE

Autorių teisių svarba ir atsakomybė

1. Autorių teisės ne tik saugo kūrėjus, bet ir skatina kūrybiškumą bei kultūros plėtrą.
2. Visi veiksmai, susiję su intelektinės nuosavybės naudojimu (edukacinis turinys, renginiai, komunikacija), privalo atitikti ATGTĮ reikalavimus. Kiekvienas darbuotojas privalo pradėti nuo savęs ir užtikrinti teisėtumą.
3. Jei darbuotojas kuria edukaciją ar renginį, turtinės teisės į kūrinį, kurį darbuotojas sukūrė, eidamas tarnybines pareigas ar atlikdamas darbo funkcijas, 5 metus priklauso darbdaviui. Neturtinės autoriaus teisės yra neperleidžiamos. Autorių teisės saugo tik kūrinio objektyvią formą, o ne idėjas, procedūras, metodus ar koncepcijas.

Autorių kūrinių naudojimas

Naudojant viešą turinį bibliotekos veiklose nepriklausomai nuo rūšies (edukacija, paroda, skaitmeninė komunikacija ir kt.), būtina įvertinti du pagrindinius aspektus:

■ ar tam turiniui taikomos autorių teisės (jei taip, kam jos priklauso);

■ ar turinys nėra susijęs su fizinių asmenų atvaizdais, jų privatumu, garbe bei orumu.

1. Bet koks autoriaus kūrinio naudojimas be paties autoriaus, jo teisių perėmėjų ar įgaliotinių leidimo laikomas neteisėtu (išskyrus specifines taikomas išimtis) ir tada, kai kūrinio panaudojimo tikslas neturi lemiamos reikšmės, pvz., nesiekama pelno. Būtina gauti leidimą

norint naudoti autorių kūrinius. Svarbu laikytis autorių teisių ir tuomet, kai kūriniai integruojami į skaitmeninį turinį.

Net jei organizuojate renginį su pačiu autoriumi ar autoriaus knygos pristatymą, negalite naudoti jo ar jo kūrinio atvaizdo neatsiklausę (reklaminėje medžiagoje, komunikacinėse priemonėse ir kt.).

Nežinote, kaip susisiekti su autoriumi ar kam priklauso teisės? Susisiekite su leidykla, agentūra, prodiuseriu arba kolektyvinio administravimo asociacija (LATGA, AGATA) dėl licencijos.

2. Biblioteka savo veikloje gali naudoti ar skelbti tik tuos kūrinius, kurių teises valdo pati biblioteka (pvz., pačios bibliotekos darytas renginio nuotraukas).
3. Galima naudoti viešos prieigos ar licencijuotus kūrinius.
4. Svarbu susipažinti su naudojimo, licencijos sąlygomis net jei kūrinys prieinamas viešam naudojimui.
5. Vien tai, kad kūrinys viešai matomas internete, nesuteikia teisės juo dalytis socialiniuose tinkluose, naudoti bet kokioje veikloje.

Gali pasitaikyti, kad naudoti galite, bet privalote nurodyti autorių. Apie CC licencijas plačiau galite sužinoti [čia](#).

*Norint paskelbti viešai internete rastą turinį (tekstą, nuotrauką ir kt.) savo bibliotekos svetainėje, socialiniame tinkle, būtina įsitikinti, kad turimas leidimas naudoti šį kūrinį, kitu atveju rekomenduojama **nenaudoti**.*

Specifinės išimtys bibliotekų veiklai

Autorių teisių apribojimai. ATGTĮ numato galimybę naudoti autoriaus kūrinį be teisių turėtojo leidimo ir nemokant atlygio, tačiau tik išpildžius papildomas sąlygas (pvz., bibliotekos patalpose kūrinio skaitmeninės kopijos rodymas kompiuteryje; kūrinio/parodos panaudojimas informacijos tikslais.)

Bibliotekos gali skelbti knygų viršelių atvaizdus visuomenės informavimo tikslais be atskiro leidimo. Tačiau reikėtų nurodyti autorių, šaltinį. Draudžiama viršelių modifikuoti. Nors įstatymas numato išimtį, tačiau rekomenduojama gauti leidėjo ar teisių turėtojų sutikimą.

Praktiniai patarimai

- Tikrinti licencijų tipus ir pasirinkti tuos, kurie leidžia naudoti be apribojimų arba edukaciniais tikslais.

- Visada nurodyti autoriaus vardą ir šaltinį, kad būtų gerbiamas kūrėjo darbas.

- Užtikrinti, kad visi organizuojamame renginyje, edukacijoje ar komunikacinėje kampanijoje naudojami kūriniai atitiktų autorių teisių reikalavimus.

- Sukurti aiškias gaires, atmintines darbuotojams, kaip jie gali naudoti autorių kūrinius, taip pat turėti dirbtinio intelekto naudojimo taisykles.

- Organizuoti mokymus, edukacinius renginius apie autorių teisių laikymąsi.

Informacijos šaltiniai:

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka. Skaitmeninio turinio ženklavimo žinynas

Lietuvos autorių teisių gynimo asociacija (LATGA)

Lietuvos gretutinių teisių asociacija (AGATA)

IV. KOMUNIKACIJA APIE AUTORIŲ TEISES

Komunikacijos tikslai, priemonės ir būdai

Bibliotekų komunikacijos apie autorių teises tikslai:

- didinti visuomenės sąmoningumą autorių teisių srityje;
- skatinti atsakingą turinio naudojimą;
- edukuoti visuomenę apie atsakingą kopijavimą, taisyklingą citavimą, savo autorinės kūrybos apsaugą.

Komunikacijos turinys apie autorių teises turėtų įkvėpti atsakomybę, pagarbą kūrėjams ir sąmoningą informacijos naudojimą. (R. Latinytė, 2025).

Plagijavimas

■ Kito autoriaus darbų (tekstų, nuotraukų, muzikos, vaizdo ar garso įrašų ir kt.) priskyrimas sau, nenurodant autoriaus, yra plagijavimas.

Pavyzdžiai:

Nukopijuoti internetinį straipsnį ir pateikti kaip savo.

Naudoti nuotrauką ar paveikslėlį socialiniuose tinkluose, nepažymint autoriaus.

Perrašyti kito autoriaus darbą tik truputį pakeitus žodžius.

Kaip apie tai kalbėti:

■ Plagijavimas = vagystė, kai priskiriate kito asmens darbą sau. Bibliotekose mokomės būti kūrybingi ir atsakingi.

■ Pabrėžti, kad plagijavimas gali turėti tiek teisinių, tiek etinių pasekmių: nuobaudos, reputacijos praradimas, nepagarba kūriniui.

Citavimas

■ Kai naudojate kieno nors kito frazes, tekstus ar kūrybą, nuoroda į šaltinį yra būtina.

■ Svarbu aiškiai nurodyti šaltinių autorystės duomenis: autorių, pavadinimą, leidimo metus, puslapį, interneto nuorodą.

■ Tai rodo pagarbą autoriaus darbui ir leidžia skaitytojams patikrinti informaciją.

Kaip apie tai kalbėti:

■ Kai naudojate kitų darbą, citatą ar nuorodą, tai – pagarbos ženklas. Tai rodo, kad gebate atsakingai dirbti su informacija.

Atsakomybė

Teisinė atsakomybė:

■ Autorių teisių pažeidimai gali būti baudžiami.

■ Netyčinis plagijavimas ar netinkamas citavimas taip pat gali turėti pasekmių.

Etinė atsakomybė:

■ Sąžiningumas ir pagarbos kitiems kūrėjams principas.

■ Skaitytojų skatinimas formuoti kritinį mąstymą ir kūrybišką savarankišką darbą.

Kaip apie tai kalbėti:

■ Kiekvienas turime atsakomybę naudoti kitų autorių kūrybą sąžiningai ir gerbti autorius. Tai ne tik teisė, bet ir pagarba bendruomenei.

Praktiniai patarimai

■ Autorių teisių paaiškinimui naudoti lengvai suprantamą kalbą. Vengti sudėtingos terminologijos, teisinio tono („gretutinės

teisės“, „išimtinė licencija“ ir pan.).

■ Naudoti pozityvų toną:

- Ne „draudžiama kopijuoti“, o „pagarba kūrėjui – dalis skaitytojo kultūros“.
- Nepamirškime nurodyti kūrinio autorių, jie bus laimingi ir dėkingi.
- Saugokime mylimiausius autorius ir jų kūrinių teises.
- Kūryba gimsta, kai gerbiame kitų darbą.

Pakeisti kontrolės kalbą į bendradarbiavimo: „Dalinkimės teisėtai, kad kūrėjai galėtų kurti toliau.“

■ Kalbėti apie naudą, o ne draudimus – kodėl autorių teisės svarbios kūrėjams.

■ Pristatyti kūrėjų istorijas parodant, kad kiekvienas kūrinys turi autorių – konkretų žmogų.

■ Kalbėti apie praktines situacijas, su kuriomis dažniausiai susiduria jūsų skaitytojai: ką galiu daryti su nuskenuota knyga, kiek galiu kopijuoti, ar galiu fotografuoti parodoje?

■ Vizualizuoti trumpas, įtaigias ir pozityvias komunikacijos žinutes apie autorių teises – infografikai, memai, komiksai, gidai, schemų medžiai, patarimai skaitytojui.

■ Įtraukti trumpas žinutes/priminimus apie autorių teises į bibliotekos kasdienę komunikaciją, viešųjų ryšių kampanijas, jei jos ir nėra tiesiogiai susijusios su autorių teisėmis.

Informacijos šaltiniai:

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas (ATGTĮ)

Vytauto Didžiojo universiteto biblioteka. Apie citavimą.

Vilniaus universitetas. Autorių teisės ir citavimas.

V. PRIEDAI

BIBLIOTEKŲ INICIATYVOS AUTORIŲ TEISIŲ TEMA:

- Kauno apskrities viešoji Ažuolyno biblioteka. Projekto „Autorių teisių naudojimo keliai ir klystkeliai“ virtuali „Autorių teisių ir gretutinių teisių atmintinė“.
- Lietuvos audiosensorinė biblioteka. Inicatyva „Skaitykis su knygomis“.
- Šiaulių apskrities viešoji biblioteka. Projekto „Edukacinė kelionė po autorių teisių labirintą“ dalis – Pažink medijas su Klaudija. Autorių teisės.
- Šiaulių miesto savivaldybės viešoji biblioteka. Projekto „Biblioteka. DI: autorių teisių kompetencijų stiprinimas dirbtinio intelekto kontekste“ informacinis filmukas „Dirbtinis intelektas ir autorių teisės: ką turiu žinoti?“.
- Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka. Projekto „Bibliotekos – autorystės ambasados. Interaktyvūs seminarai bibliotekininkams“ metodinė brošiūra/atmintinė.

PLAKATAI

Sutikimas dėl fotografavimo ir filmavimo:

Plakatas/informacinė lentelė/kopijavimo taisyklės prie spausdinimo įrenginių:

